

eBook

Wet Bibob

*De meest gelezen blogs
van dit moment!*

Beste lezer,

Criminelen verplaatsen zich van de onder- naar de bovenwereld. Ze gebruiken plaatselijke infrastructuren en faciliteiten. De Wet bevordering integriteitsbeoordelingen openbaar bestuur (Wet bibob) heeft als doel te voorkomen dat de overheid, door het verlenen van vergunningen, het verstrekken van subsidies of het gunnen van overheidsopdrachten onbedoeld criminele activiteiten faciliteert.

Onderwerpen die in dit e-book aan bod komen:

- Ruimere mogelijkheden voor informatiedeling binnen Bibob-onderzoek
- Meer mogelijkheden voor de overheid bij het doen van (eigen) Bibob-onderzoek
- Minister Bruins Slot wil integriteitsregels voor ambtenaren, bestuurders en volksvertegenwoordigers verstevigen
- Hoe krijg je zelfvertrouwen binnen waarheidsvinding?

Graag attendeer ik je ook nog op onze video's:

- [Video: samenwerken in de keten rond de wet Bibob](#)
- [Video: APV en bijzondere wetten, Bibob en vergunningverlening](#)

In dit e-book lees je onze best gelezen blogs over de wet Bibob van het afgelopen jaar.

Veel leesplezier!

Liz Boeren

congres- en opleidingsmanager veiligheid
Studiecentrum voor Bedrijf en Overheid
06-11334694 | l.boeren@sbo.nl

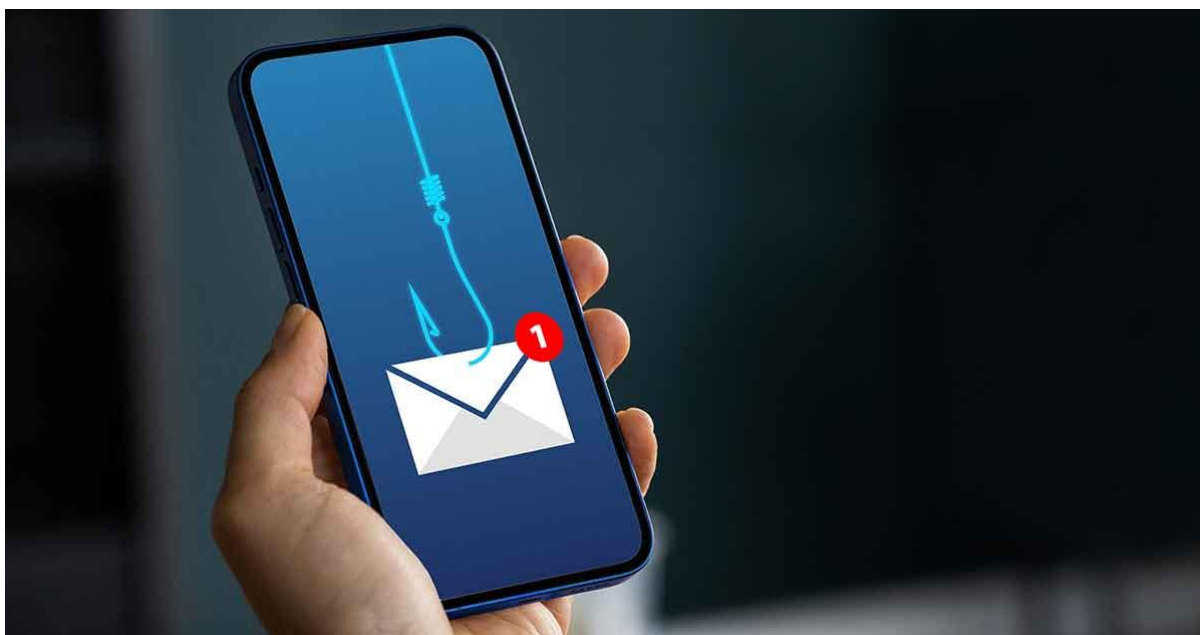

Inhoudsopgave

<u>Ruimere mogelijkheden voor informatiedeling binnen Bibob-onderzoek</u>	4
<u>Meer mogelijkheden voor de overheid bij het doen van (eigen) Bibob-onderzoek</u>	6
<u>Minister Bruins Slot wil integriteitsregels voor ambtenaren, bestuurders en volksvertegenwoordigers verstevigen</u>	7
<u>Subsidies en ondermijning</u>	9
<u>Hoe krijg je zelfvertrouwen binnen waarheidsvinding?</u>	16
<u>Handboek integriteit beschikbaar voor gemeenten, provincies en waterschappen</u>	18
<u>Video: samenwerken in de keten rond de wet Bibob</u>	20
<u>Video: APV en bijzondere wetten, Bibob en vergunningverlening</u>	21
<u>Meer weten?</u>	22

Ruimere mogelijkheden voor informatiedeling binnen Bibob-onderzoek

Een wetswijziging heeft de mogelijkheden voor informatiedeling omtrent Bibob-onderzoek verruimd. De bevoegdheden van bestuursorganen zijn sinds 1 oktober 2022 versterkt, om zo het faciliteren van criminaliteit door de overheid beter tegen te gaan. Jaap van Leeuwen, Bibob-coördinator bij de gemeente Den Haag, noemt de wetswijziging een welkome aanvulling. De informatievoorziening wordt namelijk een stuk beter. Wat verandert er precies door de wetswijziging omtrent Bibob-onderzoek?

Wat is Bibob-onderzoek?

Criminele activiteiten worden soms onbedoeld (financieel) gefaciliteerd door de overheid, bijvoorbeeld met vergunningen, subsidies of aanbestedingen. De Wet Bibob helpt dit te voorkomen, door het uitvoeren van een Bibob-onderzoek. Hierbij worden de achtergrond en zakelijke relaties van de aanvrager onderzocht, alsmede de financiering van het project. Bestuursorganen hebben hierdoor alle informatie om een beslissing te nemen over toekenning van de gevraagde overheidsbeslissing. Zij werken voor dit onderzoek samen met verschillende instanties, waaronder de politie, de Justitiële Informatiedienst en de Belastingdienst.

Wijziging van de Wet Bibob

Goede informatie-uitwisseling tussen de verschillende partijen is erg belangrijk voor het succes van de Wet Bibob. Deze mogelijkheden waren tot de wetswijziging beperkt, waardoor bestuursorganen vaak toch niet in staat waren om een goed onderbouwd besluit te formuleren. De mogelijkheden tot informatie-uitwisseling zijn daarom verruimd, onder andere door:

- Een toename van mogelijkheden om informatie te delen tijdens een Bibob-onderzoek.
- De mogelijkheid om meer fiscale gegevens te verkrijgen tijdens een Bibob-onderzoek.
- Een verruiming van de reikwijdte van de Wet Bibob.

Bestuursorganen beschikken hierdoor over meer relevante informatie, waardoor zij een betere afweging kunnen maken over de toekenning van een aanvraag.

Vier manieren van informatiedeling verruimd

De mogelijkheden tot informatie-uitwisseling binnen een Bibob-onderzoek worden op vier manieren verruimd:

1. **Een toename van waardevolle informatie in het register van het Landelijk Bureau Bibob (LBB).** Je kon bij een Bibob-onderzoek eerst alleen informatie aanvragen over de betrokkene. Sinds de wetwijziging is het ook mogelijk om informatie van (zakelijke) relaties, zoals aandeelhouders, bestuurders of financiers, aan te vragen. Het register bevat daarnaast informatie over eerder Bibob-onderzoek. Als een (rechts)persoon eerder is onderzocht en afgewezen, ziet een ander bestuursorgaan dit direct.
2. **Bestuursorganen mogen ook onderzoek aanraden.** Sinds de inwerkingtreding van de Wet Bibob mag de officier van justitie aanraden om een Bibob-onderzoek te verrichten. Het LBB mag dit ook sinds de eerste wetwijziging, maar sinds de meest recente wijziging mogen andere bestuursorganen dit ook.
3. **Informatie-uitwisseling tussen bestuursorganen.** De wetwijziging stelt bestuursorganen in staat om onderling Bibob-informatie uit te wisselen. Hierdoor gaat er geen waardevolle informatie verloren.
4. **Informatie-uitwisseling met omgevingsdiensten.** Bestuursorganen mogen Bibob-informatie delen met omgevingsdiensten. Zij kunnen hierdoor makkelijker een evenredigheidstoets uitvoeren en goede voorschriften opstellen.

Makkelijker Bibob-onderzoek

De wetwijziging is een positieve ontwikkeling voor zowel de overheid als de aanvragers, omdat het Bibob-onderzoek vergemakkelijkt. De beschikbare informatie wordt beter gebruikt, waardoor er een betere afweging wordt gemaakt over eventuele risico's. De inzet van overheidsmiddelen voor criminele activiteiten wordt hierdoor voorkomen. Tegelijkertijd is maatwerk mogelijk bij het onderzoek, waardoor het sneller en flexibeler afgehandeld wordt.

Meer mogelijkheden voor de overheid bij het doen van (eigen) Bibob-onderzoek

Over welke (extra) mogelijkheden beschikken overheidsorganen sinds de inwerkingtreding van de tweede tranche van de Wet Bibob op 1 oktober 2022 om (eigen) Bibob-onderzoek te doen in de vastgoedpraktijk?

In de praktijk merkt advocaat Franc Pommer dat hier nog veel onduidelijk over is. Waar moet je als overheid op letten en welke mogelijkheden zijn erbij gekomen als de Wet Bibob wordt toegepast op vastgoedtransacties? In dit [artikel](#) gaat Franc dieper in op deze vragen.

Het doel van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Wet Bibob) is het voorkomen dat de overheid ongewild criminele activiteiten faciliteert. Rechtspersonen met een overheidstaak, zoals gemeenten en provincies, kunnen in het kader van bepaalde (voorgenomen) vastgoedtransacties de achtergrond van de wederpartij en diens zakelijke omgeving onderzoeken. Aan de hand van dit onderzoek kan worden bepaald of de rechtspersonen een overeenkomst kunnen aangaan dan wel voortzetten. Door het toepassen van de Wet Bibob bij (voorgenomen) vastgoedtransacties kunnen rechtspersonen met een overheidstaak voorkomen dat ze ongewild criminele activiteiten faciliteren.

Met de inwerkingtreding van de tweede tranche hebben rechtspersonen met een overheidstaak meer mogelijkheden gekregen om eigen Bibob-onderzoek te doen. De bevoegdheden tot informatiedeling zijn namelijk verruimd. Zo worden zij beter in staat gesteld om zonder tussenkomst van het LBB te bepalen of ze een overeenkomst kunnen aangaan dan wel voortzetten. Daarnaast is sinds 1 oktober 2022 de reikwijdte van de Wet Bibob verruimd. Die uitbreiding heeft onder andere betrekking op vastgoedtransacties, aangezien de begripsbepaling 'vastgoedtransactie' is uitgebreid.

Benieuwd naar de verruiming van bevoegdheden tot informatiedeling en de uitbreiding van de reikwijdte van de Wet Bibob? Lees dan het volledige [artikel](#) van Franc Pommer.

[Artikel: Vastgoedrecht 2023-4 Bron: Hekkelman.nl](#) – 5 september 2023

Minister Bruins Slot wil integriteitsregels voor ambtenaren, bestuurders en volksvertegenwoordigers verstevigen

De democratische rechtsstaat kan niet zonder een goed en betrouwbaar openbaar bestuur. Daarvoor vormen integriteitsregels een onmisbare basis. Minister Hanke Bruins Slot van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) gaat de integriteitsregels voor ambtenaren, bestuurders en volksvertegenwoordigers verder verstevigen. Dat staat in de nota Integriteit openbaar bestuur die de minister vandaag aan de Tweede Kamer heeft gestuurd.

Hanke Bruins Slot: “Ambtenaren, bestuurders en volksvertegenwoordigers werken voor onze samenleving in het algemeen belang. Integriteitsregels helpen daarbij: ze bieden houvast, en maken duidelijk wat men van het openbaar bestuur mag verwachten. Daarom heb ik voor het eerst in twintig jaar de integriteitsregels van het hele openbaar bestuur in samenhang onderzocht om te zien wat goed gaat en wat er beter kan. Met meer aandacht voor integriteit bouwen we aan een overheid die betrouwbaar, dienstbaar en rechtvaardig is.”

[Handboek integriteit voor gemeenten, provincies en waterschappen](#)

Integriteitsregels zijn verzameld in handboeken, gedragscodes en wet- en regelgeving. Voor Rijksambtenaren staan deze regels bijvoorbeeld de Gedragscode Integriteit Rijk, en voor bewindspersonen geldt de Gedragscode Integriteit Bewindspersonen. Voor gemeenten, provincies en waterschappen komt de minister in mei 2023 met een Handboek Integriteit. Het handboek moet decentrale overheden, politieke partijen en politieke ambtsdragers ondersteunen bij het bevorderen van hun integriteitsbeleid en maakt duidelijk wat wel of niet is toegestaan.

Screening wettelijk vastgelegd

Het Nederlandse integriteitsbeleid heeft zich de afgelopen dertig jaar ontwikkeld. Voor iedere bestuurslaag en alle Rijksambtenaren zijn er verschillende afspraken en regelingen ingericht, zoals voor de screening van Rijksambtenaren en politieke ambtsdragers, en gedragscodes met afspraken over bijvoorbeeld het aannemen van geschenken en het omgaan met (financiële) belangen. Ook zijn er regels voor nevenfuncties.

De minister van BZK wil deze regels verstevigen en waar nodig meer gelijk trekken. Een voorbeeld daarvan is de screening voor bestuurders, volksvertegenwoordigers en ambtenaren. De minister komt daarom met een wetsvoorstel om de risicoanalyse vast te leggen voor wethouders, gedeputeerden en dagelijks bestuurders van waterschappen.

Verplichte kwaliteitseisen voor integriteitsonderzoek

Als er sprake is van een mogelijke integriteitsschending is het belangrijk dat een onderzoek daarnaar zorgvuldig en gedegen plaatsvindt. Vanwege het publieke karakter van bestuurders en volksvertegenwoordigers zijn deze bijzonder kwetsbaar voor beschuldigingen van niet-integer gedrag, al voordat deze zijn onderzocht. Daarom wil de minister van BZK komen tot verplichte kwaliteitseisen voor integriteitsonderzoek. Ook wordt gekeken of de ondersteuning bij integriteitsincidenten kan worden uitgebreid met een kennis- en expertisecentrum voor integriteit van politieke ambtsdragers. Dit gebeurt in gesprek met zowel gemeenten, provincies als waterschappen.

Zorgen over ernstige integriteitsschendingen

De minister van BZK maakt zich zorgen over de kwetsbaarheid van het openbaar bestuur als het gaat om ernstige integriteitsschendingen of ondermijnende activiteiten. Zij ontvangt daar soms signalen over, bijvoorbeeld via commissarissen van de Koning en burgemeesters. De minister wil in kaart brengen in welke verschijningsvormen dit probleem zich voordoet, wat de ernst daarvan is en op welke schaal dat gebeurt.

Documenten

- [Kamerbrief integriteitsbeleid openbaar bestuur](#)

Minister Bruins Slot (BZK) informeert de Tweede Kamer over het beleid voor integriteit van politieke ambtsdragers op decentraal en nationaal niveau.

Kamerstuk: Kamerbrief | 25-04-2023

Subsidies en ondermijning

Franc Pommer, advocaat bij Hekkelman Advocaten en Notarissen vertelt in dit blog over subsidies en ondermijning.

Volgens hem is het een verontrustende gedachte: de overheid die actief geld verstrekt waarmee criminele activiteiten worden ontplooid. Dat risico bestaat bij subsidieverlening. Het belang van een goede screening van de subsidieontvanger, de daarachter schuilende partijen en het precieze doel van de subsidie is daarom groot. Toch lijken afdelingen die subsidies verstrekken van zowel de Rijksoverheid als van gemeenten en provincies, zich in de praktijk weinig bewust van dit risico. Hierdoor kan het gebeuren dat de overheid onbewust en ongewild ondermijnende activiteiten of criminele spelers subsidieert.

Rijksoverheid past Wet Bibob niet of nauwelijks toe

[Onderzoek](#) van het actualiteitenprogramma Nieuwsuur bracht in augustus 2022 aan het licht dat de Rijksoverheid bij subsidieverlening een belangrijk instrument om onderzoek te doen naar het mogelijke risico op het faciliteren van criminaliteit, namelijk de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Wet Bibob), niet of nauwelijks toepast. Concreet screent de Rijksoverheid partijen die subsidies aanvragen dus amper. Dit geldt onder andere voor de grootste subsidieverstrekker van de Rijksoverheid, de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Schokkend, aangezien de RVO goed is voor een jaarlijkse subsidieverstrekking van 15 miljard euro (!).

Gebrek aan screening door de overheid in brede zin blijkt uit jaarcijfers Landelijk Bureau Bibob

Los van de Rijksoverheid blijkt uit cijfers die het Landelijk Bureau Bibob (*LBB*) jaarlijks publiceert dat binnen de gehele overheid – dus ook door provincies en gemeenten – bij

subsidiebesluiten nagenoeg geen screening plaatsvindt. Voor zover dat al gebeurt, leidt dat in de praktijk in ieder geval nauwelijks tot het verrichten van grondig(er) onderzoek door het LBB, die dat als enige overheidsinstantie kan.

Ik acht het niet goed voorstelbaar dat een verklaring voor het overslaan van de stap naar het LBB zou zijn dat het eigen Bibob-onderzoek al voldoende overtuigend een beletsel vormt om subsidies te verlenen. Dat zou dan bijvoorbeeld moeten blijken uit de rechtspraak in verband met gevoerde procedures tegen de weigering (of intrekking) van subsidies.

Het meest recente jaarverslag van het LBB (van [2021](#)) wijst uit dat van de in totaal 345 uitgebrachte Bibob-adviezen 2% – daarmee 7 adviezen – betrekking had op subsidies. In [2020](#) was dit 1% van de in totaal 268 door het LBB uitgebrachte adviezen. Daarmee 3 adviezen. Dat is bepaald niet veel. Bij het schrijven van dit blog is het jaarverslag van het LBB over 2022 nog niet gepubliceerd.

Bestaat er een ondermijningsrisico bij subsidies?

Wat naar schatting de omvang is van het bedrag aan subsidiegelden dat wordt misbruikt is niet bekend. Hiernaar is – voor zover ik weet – in algemene zin geen onderzoek gedaan. Wel vinden onderzoeken plaats naar concrete bedrijven die subsidies misbruiken, zoals door de [Financial Intelligence Unit \(FIU\)](#), of ten aanzien van specifieke subsidies waarbij misbruik aan het licht is gekomen. Zo stelde het Europe Parlement in juli 2022 onderzoek in naar de [misbruik van landbouwsubsidies](#).

Feit is echter dat overheden onder meer grote subsidies verstrekken in sectoren die gevoelig zijn voor de inmenging van criminelen. Dat geldt bijvoorbeeld voor de vastgoedsector, de zorgsector, de vervoerssector en de duurzaamheidssector. In de laatstgenoemde sector kwamen begin 2021 enkele gevallen aan het licht van [dubieuze groeninvesteerders](#) die zonneparken (mede) ontwikkelden om vermoedelijk crimineel genoten vermogen wit te wassen.

Subsidies ideale dekmantel voor ondermijnende activiteiten

Kenmerkend voor subsidies is dat deze in de regel worden verleend om bepaalde positieve ontwikkelingen te bevorderen, zoals milieuvriendelijke innovaties of sociaaleconomische activiteiten. Bedrijven of particulieren die hierin participeren worden daarom al snel óók beschouwd als ‘positief’. Een ideale dekmantel dus voor ondermijnende activiteiten. Dat laatste is een van de redenen geweest waarom de wetgever al meteen bij de totstandkoming ervan, de Wet Bibob van toepassing verklaarde op subsidies. Daarnaast is het een gegeven dat een subsidie in feite ‘gratis geld’ is en dat trekt, ongeacht de sector, partijen aan die met dat geld verkeerde intenties hebben (zie MvT; *Kamerstukken II 1999–2000*, 26 883, nr. 3, p. 65-66):

Anders dan [...] ten aanzien van de aanbestedingen is bepaald, wordt ten aanzien van de subsidies niet voorzien in een algemene maatregel van bestuur waarin sectoren worden aangewezen waarbinnen de verlening van subsidies dient plaats te vinden, wil er sprake zijn van de mogelijkheid van het vragen van advies aan het Bureau BIBOB. Dit houdt verband

met het gegeven dat de subsidieregelingen dermate divers zijn, dat niet op de voorhand kan worden bepaald binnen welke sector al dan niet de mogelijkheid dient te bestaan om een subsidie te weigeren of in te trekken [...]. Bovendien geldt dat misbruik van subsidies, zeker wanneer het gaat om substantiële bedragen, niet op de voorhand ten aanzien van bepaalde sectoren kan worden uitgesloten.

De omvang van subsidiemisbruik mag dus onbekend zijn, genoegzaam staat vast dat er misbruik plaatsvindt. Bij subsidies bestaat er dus wel zeker een aanzienlijk ondermijningsrisico. De Bibob-wetgever gaat er zelfs vanuit dat dit risico niet beperkt is tot specifieke sectoren, maar dat misbruik zich in beginsel kan voordoen in alle sectoren waar subsidies worden verstrekt.

Wat kunnen overheden doen tegen misbruik van subsidies?

Los van de Wet Bibob – waarover hierna (kort) meer – kunnen overheden in eigen subsidieregels al de nodige barrières opwerpen om misbruik van subsidies tegen te gaan of te beëindigen. Ik bespreek enkele sturingsmechanismen die overheden hiervoor kunnen inzetten.

Eigen subsidieregels gericht op het tegengaan van misbruik

Wettelijke subsidies

Subsidies worden op grond van artikel 4:23, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) in beginsel slechts verstrekt op grond van een wettelijk voorschrift dat regelt voor welke activiteiten subsidie kan worden verstrekt. Dit kunnen wetten in formele zin zijn, zoals de Wet subsidiëring landelijke onderwijsondersteunende activiteiten, maar ook lokale subsidieverordeningen. Overheden kunnen een subsidie niet verstrekken op grond van een beleidsregel (ABRvS 13 februari 2019, [ECLI:NL:RVS:2019:413](#); SCE gemeente Eindhoven).

Buitenwettelijke subsidies

Op vorenstaand uitgangspunt bestaan echter uitzonderingen (zie artikel 4:23, derde lid, Awb). Zo is er – voor zover met name voor gemeenten en provincies relevant – geen wettelijke voorziening vereist als subsidies op grond van een begrotingspost worden verleend. In dat geval volstaat het in de begroting opnemen van de subsidieontvanger en het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld. Dit gebeurt vaak bij activiteiten die één of een beperkt aantal subsidieontvangers verrichten en waarvoor het optuigen van een subsidieverordening – die een algemene strekking heeft – niet nodig is.

Een andere ‘buitenwettelijke subsidie’ is de incidentele subsidie. Hierbij gaat het om spontane subsidies waarvoor geen subsidieregeling bestaat, maar waarvan wel de wens bestaat om deze te kunnen honoreren. Incidentele subsidies mogen voor ten hoogste vier jaar worden verleend.

Speelruimte voor bestuursorganen

Bij beide subsidievarianten – dus de wettelijke en buitenwettelijke – beschikken subsidiërende bestuursorganen in meer of mindere mate over eigen regelruimte, oftewel de vrijheid om zelf voorwaarden te stellen aan de subsidieverlening.

Bij de buitenwettelijke subsidies is die vrijheid naar haar aard groot. Los van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur gelden er immers geen specifieke wettelijke eisen voor deze subsidievariant.

Bij subsidies die berusten op een wettelijk voorschrift hangt de mate van vrijheid af van de regelruimte die de betreffende subsidieregeling biedt. Bij gemeentelijke subsidieverordeningen beschikt de gemeenteraad over veel vrijheid bij het stellen van eisen aan de subsidieontvanger. Dit volgt uit de algemene verordenende bevoegdheid van de gemeenteraad op grond van artikel 149 van de Gemeentewet. Binnen de begrenzing van hoger recht (bovengrens) en het privédoel van burgers (ondergrens) kan de gemeenteraad aan een subsidie de eisen stellen *“die hij in het belang van de gemeente nodig oordeelt”*. Dit kunnen dus onder andere voorschriften zijn die strekken tot het tegengaan van misbruik van de subsidie.

Weigerings- en intrekingsgronden van subsidie

Een weigeringsgrond voor een subsidie die verband houdt met het voorkomen van misbruik die in veel gemeentelijke subsidieverordeningen voorkomt – naast de wettelijke weigeringsgronden (zie artikel 4:35 Awb) – is dat *“een gegronde reden bestaat om aan te nemen dat de aanvrager doelstellingen beoogt of activiteiten zal ontplooiën die in strijd zijn met de wet, het algemeen belang of de openbare orde”*. In de praktijk blijkt deze weigeringsgrond, die naar mijn oordeel wel erg algemeen geformuleerd is, niet of nauwelijks te worden toegepast.

Er zijn andere, in mijn ogen meer geschikte weigerings- en intrekkingen gronden denkbaar om subsidiemisbruik effectief tegen te gaan. In de eerste plaats zijn dat weigerings- en intrekkingen gronden die zich al bewezen hebben en in de rechtspraak zijn uitgekristalliseerd, in verband met verschillende vergunningstelsels, waaronder het '[slecht levensgedrag-criterium](#)'. Vertolkt naar subsidies zou in dat licht een weigerings- of intrekkingen grond kunnen zijn dat de aanvrager van een subsidie in enig opzicht van slecht levensgedrag is. Een andere bruikbare weigerings- of intrekkingen grond kan worden ontleend aan de zogenoemde 'schijnbeheerbepaling' (vgl. artikel 27, eerste lid, onder b van de Alcoholwet). Op die grondslag kan een subsidie worden geweigerd of ingetrokken als redelijkerwijs moet worden aangenomen dat de feitelijke toestand niet met het in de aanvraag vermelde in overeenstemming zal zijn of is.

Uiteraard zijn ook andere weigerings- en intrekkingen gronden van een subsidie denkbaar. Bij het formuleren daarvan moet wel te allen tijde de aard en het doel van de subsidie voor ogen worden gehouden (vgl. ABRvS 5 juli 2017, [ECLI:NL:RVS:2017:1774](#)). Weigerings- en/of intrekkingen gronden van een subsidie zullen enig verband moeten houden met die aard en dat doel.

Verplichtingen en subsidievoorwaarden

Weigering- en intrekkingen gronden hebben een betrekkelijk zwart-wit-karakter: de subsidie wordt wel of niet verleend of blijft wel of niet behouden. Een andere manier om subsidiemisbruik te voorkomen of te beperken is door het verbinden van daarop gerichte voorwaarden aan een subsidiebesluit. Op die manier kunnen bestuursorganen een zekere sturing geven aan de subsidieontvanger en aan de activiteiten waarvoor de subsidie wordt verleend.

Artikel 4:37 van de Awb verschaft hiervoor een belangrijke grondslag. Hierin staan acht standaardverplichtingen die het subsidiërende bestuursorgaan desgewenst aan subsidieontvangers kan opleggen. Een verplichting kan bijvoorbeeld zijn dat uit de administratie van de subsidieontvanger inzichtelijk moet blijken welke uitgaven en inkomsten er verbonden zijn aan de gesubsidieerde activiteit. Een andere standaardverplichting is het vóór de subsidievaststelling verstrekken door de subsidieontvanger van gegevens en bescheiden aan het bestuursorgaan.

Opsomming van doelgebonden verplichtingen niet limitatief

Daarnaast is artikel 4:38 van de Awb relevant. Hieruit volgt dat de opsomming van de standaardverplichtingen in artikel 4:37 van de Awb niet limitatief is. Bestuursorganen kunnen aan de subsidieontvanger ook *andere* verplichtingen opleggen, mits deze redelijkerwijs noodzakelijk en geschikt zijn om het met de subsidie nagestreefde doel te verwezenlijken (doelgebondenheid). Voor deze 'andere verplichtingen' moet er – behoudens buitenwettelijke subsidies – een wettelijke grondslag zijn. Dit kan een gemeentelijke subsidieverordening zijn, met dus de mogelijkheid om eigen subsidievoorschriften te ontwikkelen. Hierbij kan gedacht worden aan verplichtingen die rechtstreeks of indirect betrekking hebben op de gesubsidieerde activiteit, zoals de

verplichting dat uitsluitend personen die voldoen aan bepaalde kwaliteitseisen bepaalde activiteiten mogen verrichten.

Ook niet-doelgebonden verplichtingen zijn verdedigbaar

Tot slot biedt artikel 4:39 van de Awb (beperkt) ruimte om ook niet-doelgebonden verplichtingen aan de subsidieontvanger op te leggen. Hiervoor is eveneens een wettelijke grondslag vereist. Daarnaast dient de niet-doelgebonden verplichting wel *enig* verband te houden met de gesubsidieerde activiteit. Een subsidieverplichting met betrekking tot de salariëring van medewerkers van de subsidieontvanger ter voorkoming van topsalarissen bijvoorbeeld, is in de regel te ver verwijderd van gesubsidieerde activiteiten (ABRvS 18 oktober 2017, [ECLI:NL:RVS:2017:2768](#)). Het stellen van eisen die strekken tot het voorkomen van de ongewenste inmenging van personen of bedrijven om misbruik van subsidiegelden tegen te gaan, acht ik op basis van deze grondslag tot op zekere hoogte wél geoorloofd.

Gebruik Wet Bibob als ‘ultimum remedium’

Overheden hebben dus best veel eigen regelruimte om bij subsidieverlening personen of instanties met (mogelijk) verkeerde bedoelingen buiten de deur te houden of, onder het verbinden van voorschriften aan een subsidiebesluit, te sturen en te controleren. Op dit gebied is echter in de subsidiepraktijk nog een wereld te winnen.

Mochten de eigen subsidieregels niet toereikend zijn, terwijl er toch signalen zijn over mogelijk misbruik, dan kan aanvullend de Wet Bibob uitkomst bieden. Deze wet heeft een ‘ultimum remedium-karakter’. Toepassing van de Wet Bibob komt dus pas in beeld als er geen minder ingrijpend middel, op grond van (eigen) specifieke subsidieregels, voorhanden is om het misbruikrisico te ondervangen.

Subsidies onderwerpen aan Bibob-onderzoek

Het gaat het bestek van dit blog te buiten om de algehele werking van de Wet Bibob uiteen te zetten. Ik volsta daarom met op te merken dat deze wet een afzonderlijke grondslag bevat om aangevraagde en verleende subsidiebesluiten te onderwerpen aan een Bibob-onderzoek. Dit is geregeld in artikel 6 van de Wet Bibob. Dat onderzoek is overigens niet beperkt tot de subsidieontvanger- of aanvrager, maar strekt zich ook uit over zijn zakelijk netwerk.

Eerst dient het subsidiërende bestuursorgaan eigen Bibob-onderzoek te doen, waarna het eventueel om advies kan vragen aan het eerder in dit blog genoemde LBB. De stap naar het LBB ligt in de rede als het eigen Bibob-onderzoek bepaalde relevante onduidelijkheden laat bestaan over bijvoorbeeld de achtergronden van de subsidieontvanger of over de herkomst of de besteding van diens vermogen.

‘Ernstig gevaar’

Komt uit het eigen onderzoek of het advies van het LBB een ‘ernstig gevaar’ naar voren, dan is aannemelijk dat de onderzochte partij de subsidie mede zal gebruiken om uit gepleegde strafbare feiten verkregen of te verkrijgen, op geld waardeerbare voordelen te benutten (a-grond) of om strafbare feiten te plegen (b-grond). Voor het subsidiërende bestuursorganen scheidt de ‘ernstig gevaarsconclusie’ de bevoegdheid om de subsidie te weigeren, dan wel – als deze al is verleend – in te trekken, of om aan het subsidiebesluit voorschriften te verbinden die dat gevaar moeten wegnemen (artikel 6 juncto artikel 3, eerste en zevende lid, van de Wet Bibob).

Evenredigheidstoetsing

Tot welk besluit de uitkomst van het Bibob-onderzoek uiteindelijk zal leiden staat ter beoordeling van het subsidiërende bestuursorgaan. Een Bibob-advies van het LBB is niet bindend en de toepassing van de Wet Bibob geen verplichting. Het bestuursorgaan zal altijd een belangenweging moeten verrichten om tot een evenredig besluit te komen (zie ook de [‘Harderwijk-uitspraak’](#)). Bij een langdurige subsidierelatie kan dat lastig zijn en complexer liggen dan bij een nieuwe, niet eerder gedane subsidieaanvraag. Zie ook de artikelen 4:49 tot en met 4:51 van de Awb.

Hoe krijg je zelfvertrouwen binnen waarheidsvinding?

Zelfvertrouwen is cruciaal om de waarheid boven tafel te krijgen. Alleen daarmee ben je in staat om de juiste beslissing te maken of de juiste hulp te bieden. Het is echter goed mogelijk dat je agressief gedrag tegenkomt in de zoektocht naar de waarheid. Anita van Stokkum, aanvraagbehandelaar van casussen omtrent de wet Bibob bij gemeente Laarbeek, komt dit vaak tegen. Ze werd hier voorheen onzeker van, maar nu niet meer. Hoe is ze zelfverzekerder geworden bij agressief gedrag?

Moeite met agressief gedrag bij waarheidsvinding

“Ik merkte dat ik niet zeker was bij bepaalde vraagstukken en niet goed door kon pakken bij burgers die agressief gedrag vertoonden en zo tegen mij spraken. Ik viel daarvan stil”, aldus Anita. Het is moeilijk om dan de waarheid op tafel te krijgen en het integriteitsonderzoek goed uit te voeren. Anita wou dan ook weten hoe ze moet handelen in dit soort situaties, om daarin zelfverzekerder te worden.

Agressie is van de ander

Anita besloot om de [vaardigheids cursus Waarheidsvinding](#) van SBO te volgen, nadat ze al eerder de [opleiding Bibob coördinator](#) volgde. Ze kreeg bij een rollenspel exact het type persoon tegenover zich waarmee ze moeite had. *“De docent zei dat ik moest onthouden dat de persoon naar me toekomt voor hulp bij iets wat hem zelf niet lukt. Ik heb de macht om hem te geven wat hij wilt, maar ook om te zeggen: ‘tot hier en niet verder’. De persoon reageert agressief omdat hij denkt dat het de beste manier is om te krijgen wat hij wilt”, aldus Anita. “Het is dus belangrijk om te onthouden dat het een manier van reageren is van een bepaald persoon. Het ligt bij hem en niet bij mij”.*

De waarheid komt makkelijker op tafel

“Het helpt echt om de agressie bij de ander te laten en om afstand te nemen, dat heb ik al een paar keer ondervonden”, zegt Anita. Waarheidsvinding gaat echter niet alleen om conflicthantering, maar ook om gesprekstechnieken. Anita weet nu ook de juiste vragen te stellen om de waarheid op tafel te krijgen. “Ik heb nu een casus voor me waarbij ik een aantal vragen op papier stel, maar ook een aantal vragen waar ik hem mee wil confronteren. Ik stel die vragen nu bewust niet, zo heb ik mijn aanpak veranderd. Als hij op een andere manier antwoordt dan in zijn dossier, kan ik hem daarmee confronteren en de waarheid op tafel krijgen”.

Waarheidsvinding, gesprekstechnieken en conflicthantering

“Ik zou de cursus aan iedereen aanraden. Je leert om goed te luisteren, vragen te stellen en alles goed vast te leggen. Ik ging naar de opleiding toe zonder te weten wat ik kon verwachten, maar de sfeer was vanaf het begin gemoedelijk, fijn en rustig. Hierdoor kon ik goed aan mijn eigen valkuilen werken. Ik wist dat ik een gebrek aan zelfverzekerdheid had op bepaalde vlakken, maar nu heb ik geleerd om het een plaats te geven en afstand te nemen. Ik weet nu dat ik het gewoon kan”.

Handboek integriteit beschikbaar voor gemeenten, provincies en waterschappen

Ambtenaren, bestuurders en volksvertegenwoordigers werken voor onze samenleving in het algemeen belang. Integriteit is daarbij een onmisbaar fundament. Om integer te kunnen handelen, is naast het eigen moreel kompas ook kennis nodig over het (juridische) kader dat geldt voor het decentraal bestuur. Om politieke ambtsdragers van de decentrale overheden en politieke partijen hierbij te ondersteunen heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) de bestaande wetgeving, regels en andere beschikbare informatie gebundeld in het Handboek integriteit. Het eerste exemplaar heeft de minister van BZK Hanke Bruins Slot overhandigd aan de burgemeester van Culemborg, Gerdo van Grootheest. Hij was voorzitter van de begeleidingscommissie onder wiens verantwoordelijkheid het Handboek tot stand is gekomen.

Minister Hanke Bruins Slot: 'Een integer bestuur is iets waar we met z'n allen elke dag hard aan werken. Integriteit is een houding en een kwaliteit die je kunt blijven ontwikkelen, bijvoorbeeld door vaker in gesprek te gaan over het onderwerp. Dit handboek biedt daarbij een overzicht met verschillende ondersteunende instrumenten, die dit gesprek over integriteit in de praktijk kunnen stimuleren'.

[Meer overzicht](#)

De wens voor meer overzicht in bestaande regels, instrumenten en informatie kwam mede vanuit de praktijk. Door alle informatie samen te brengen, maakt dit handboek de regels en procedures over integriteit inzichtelijk en gemakkelijk vindbaar. Zo is nu op één plek informatie te vinden over de periode voorafgaand aan de benoeming van politieke ambtsdragers: de werving- en selectiefase waarin de screening plaatsvindt. Ook komen belangrijke integriteitsonderwerpen aan de orde waarvoor blijvend aandacht moet zijn:

zoals belangenverstremgeling, verboden handelingen, nevenfuncties en aanbesteden. Verder is er een deel dat gaat over (de omgang met) integriteitsschendingen en de verschillende fasen en aspecten van integriteitsonderzoeken. In het handboek zijn ook modelgedragscodes en andere meer praktische hulpmiddelen opgenomen. Bijvoorbeeld zogenoemde dilemmakaarten waarmee bestuurders en ambtenaren het gesprek over integriteit kunnen aangaan.

Burgemeester Gerdo van Grootheest: “Een overheid waar je vertrouwen in hebt, bestaat uit politieke ambtsdragers waar je vertrouwen in hebt en die dus integer zijn. Goed dat het rijk nu voor de andere overheden alle praktische stappen die je kunt zetten handzaam op een rij heeft gezet. En ook waardevol dat de verschillende belangenverenigingen van de decentrale overheden in de klankbordgroep betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van het handboek.”

Actueel houden

Deze eerste versie van het handboek is tot stand gekomen in samenwerking met een begeleidingscommissie onder leiding van burgemeester Gerdo van Grootheest, vertegenwoordigers van beroeps- en belangenverenigingen van het decentraal bestuur en deskundigen uit de beroepspraktijk. Het handboek blijft actueel door geregeld aanpassingen door te voeren op basis van (beleids)ontwikkelingen en door nieuwe informatie op te nemen. Dat gebeurt altijd in samenwerking met betrokkenen uit de praktijk. Zo wordt het handboek van tijd tot tijd aangevuld met goede voorbeelden, tips en valkuilen uit de praktijk en blijft het onderwerp actueel.

Handboek Integriteit voor politieke ambtsdragers van decentrale overheden

Dit [handboek](#) bundelt alle beschikbare informatie over de integriteit van politieke ambtsdragers binnen de decentrale overheden. Het doel is om de decentrale overheden te ondersteunen bij het bevorderen van de bestuurlijke integriteit en de aandacht voor het onderwerp en het integriteitsbewustzijn bij politieke ambtsdragers te vergroten. Het handboek is primair gericht op volksvertegenwoordigers en bestuurders bij gemeenten, provincies en waterschappen. Daarnaast biedt het handboek praktische handvatten voor (besturen van) politieke partijen. Het handboek is specifiek toegespitst op de decentrale overheden uit het Europese deel van Nederland. Veel onderdelen zijn echter ook toepasbaar voor de decentrale overheden uit het Caribische deel van Nederland.

Video: samenwerken in de keten rond de wet Bibob

Met de toepassing van de Wet Bibob kun je steeds meer samenwerken, maar hoe? Bekijk de [video](#) met Henk de Vries, docent bij de opleiding Bibob Coördinator.

VIDEO

Je krijgt antwoord op vragen als:

- Georganiseerde criminaliteit trekt zich niets aan van gemeentegrenzen, samenwerking is noodzakelijk: hoe kun je hier invulling aan geven?
- Hoe kun je samenwerkingspartners ondersteunen met het Bibob-dossier en bij Bibob-beleid?

Video: APV en bijzondere wetten, Bibob en vergunningverlening

Waar moet je op letten bij vergunningverlening en de Wet Bibob?

Bekijk de [video](#) met Mark Albers, hoofddocent bij de opleiding Bibob Coördinator.

VIDEO

Je krijgt antwoord op vragen als:

- Waar moet je op letten bij een vergunningsaanvraag?
- Wanneer besluit je om een vergunning niet te verlenen of te verlengen? En hoe motiveer je dit besluit?
- Hoe kun je een vergunning onder (financiële) voorwaarden verlenen?
- Hoe houdt je bij beoordeling van het aanvragen van vergunningen rekening met specifieke belangen?

Meer weten?

5-daagse opleiding Bibob coordinator

De Wet bevordering integriteitsbeoordelingen openbaar bestuur (Wet bibob) heeft als doel te voorkomen dat de overheid, door het verlenen van vergunningen, het verstrekken van subsidies of het gunnen van overheidsopdrachten onbedoeld criminele activiteiten faciliteert.

Herken jij de volgende uitdagingen?

- Hoe vul je de versterkte verantwoordelijkheid voor de eigen toets in?
- Hoe onderzoek je de financiële relaties?
- Welke partners kunnen je verder helpen met jouw onderzoek?
- Hoe verloopt een adviesaanvraag naar het Landelijk Bureau Bibob?
- Hoe formuleer je je beslissing?
- Wat te doen bij beroep en bezwaar?
- Heb je jouw bibob-beleid wel op orde?
- Wat betekenen de nieuwe wijzigingen in de wet BIBOB en de wijziging in het Besluit justitiele en strafvorderlijke gegevens voor jou?

5-DAAGSE OPLEIDING
23 april, 7, 14, 23 en 28 mei 2024 // BCN Utrecht Centraal

13^e editie

BIBOB coördinator

Voorkom dat jouw gemeente criminele organisaties faciliteert!

In deze opleiding leer je:

- Hoe je een bibob beleid opstelt voor jouw gemeente
- Hoe je komt tot een gedegen analyse ter uitvoering van de bibob wetgeving
- Op welke wijze je de integriteit van de betrokken personen en de benodigde financiële middelen beoordeelt
- Hoe je advies kunt inwinnen bij het Landelijk Bureau Bibob
- Op welke manier je verantwoording aflegt over het gevoerde bibob beleid

studiecentrum voor bedrijf en overheid | SBO i.s.m. Hekkelman advocaten | notaris

www.sbo.nl/bibob

www.sbo.nl/bibob